

DEDIŠČINA NARAVNEGA ZDRAVLJENJA ARNOLDA RIKLIJA KOT PRILOŽNOST ZA OBLIKOVANJE TRAJNOSTNIH TURISTIČNIH DOŽIVETIJ

BOŽA GRAFENAUER

Višja strokovna šola za gostinstvo, velnes in turizem Bled, Slovenija, e-mail:
boza.grafenauer@vgs-bled.si

Povzetek V članku bo prikazano, kako lahko s prepoznavanjem, strokovnim vrednotenjem in ustreznimi interpretacijami dediščino uspešno vključujemo v sodoben trajnostni turizem. Besedilo temelji na prikazu in analizi metod zdravljenja naravnega zdravilca Arnolda Riklija, v 19. stoletju začetnika zdraviliškega turizma na Bledu. Njegove metode so v sodobnosti ponovno aktualne, a neizkoriščene, čeprav nudijo odlično izhodišče za oblikovanje unikatnih, avtentičnih in z naravo povezanih doživetij. V članku bo zato prikazano, kako in v kolikšni meri je lahko Riklijeva dediščina naravnega zdravljenja priložnost in izhodišče za oblikovanje novih avtentičnih, trajnostnih in personaliziranih turističnih doživetij temelječih na sozvočju z naravnimi danostmi Bleda. Odločujoči dejavniki, ki vplivajo na izbor turistične destinacije so danes namreč pristnost, avtentičnost, raznolikost turistične ponudbe, kar pomeni, da gostje iščejo edinstvena doživetja, kar Riklijeva zgodba in njegovi načini zdravljenja, temelječi na krepitvi imunskega sistema po naravni poti s pomočjo naravnih metod in elementov, kot so voda, zrak in svetloba, na Bledu prav gotovo je.

Ključne besede:

Arnold Rikli,
trajnostna
doživetja,
zdraviliški
turizem,
trajnostni
turizem,
Bled.

HERITAGE OF ARONOLD RIKLI'S NATURAL HEALING AS AN OPPORTUNITY FOR CREATING SUSTAINABLE TOURIST EXPERIENCES

BOŽA GRAFENAUER

Višja strokovna šola za gostinstvo, velnes in turizem Bled, Slovenija, e-mail:
boza.grafenauer@vgs-bled.si

Abstract This paper deals with the way of successful inclusion of heritage in the up-to-date sustainable tourism by recognising, professional evaluation and appropriate interpretation. The text is based on the presentation and analysis of healing methods applied by natural healer Arnold Rikli who founded healing tourism in Bled in the 19th century. Nowadays, his methods are very relevant again and although being an excellent basis for the creation of unique and authentic experiences, connected with nature, they are not utilised enough. The paper shows how and to what extent Rikli's heritage of natural healing can be an opportunity and basis for the creation of new authentic, sustainable and personalised tourist experiences, based on the harmony with the natural resources in Bled. The decisive factors, affecting the selection of a tourist destination, are authenticity and versatility of the tourist offer, which means that guests are looking for unique experiences that Rikli's story and his healing methods, based on strengthening the immune system in a natural way with the help of natural methods and elements such as water, air and light, definitely are in Bled.

Keywords:

Arnold Rikli,
sustainable
experiences,
spa
tourism
keyword, sustainable
tourism,
Bled.

1 Uvod

Švicar Arnold Rikli je bil eden prvih, ki je poleg naravnih lepot Bleda spoznal in poudarjal tudi pozitiven vpliv naravnih danosti Bleda in podnebja na zdravje ljudi. Prav zato je na Bledu že v 19. stoletju uredil kopališča, sprehajalne in izletniške poti ter namestitvene zmogljivosti. S širjenjem slovesa o uspešnosti njegovega zdravljenja z naravnimi metodami, so na Bled začeli prihajati ljudje iz vse Evrope. Po Riklijevi smrti leta 1906 je zdravišče prevzel njegov sin, ob koncu prve svetovne vojne pa je dokončno prenehalo delovati. Od takrat pa vse do danes smo sicer zabeležili redke poskuse oživljanja Riklijeve dediščine v sodobnih turističnih prizadevanjih, vendar lahko govorimo le o posameznih poskusih. Tudi danes so njegove metode več kot aktualne, a neizkoriščene, čeprav nudijo odlično izhodišče za oblikovanje unikatnih, avtentičnih in z naravo povezanih turističnih doživetij. In prav pristna, avtentična doživetja, ki jih lahko na izbrani destinaciji ali v turističnem kraju doživimo, so ena izmed ključnih odločujočih dejavnikov pri izbiri turistične destinacije. Zato je lahko Riklijeva zgodba z njegovimi načini zdravljenja, temelječih na krepitvi imunskega sistema po naravni poti s pomočjo naravnih metod in elementov, kot so voda, zrak in svetloba, pomembna razlikovalna in konkurenčnost prednost Bleda ter vir za ustvarjanje trajnostnih doživetij. Danes naravne metode zdravljenja s pomočjo vode, svežega zraka, gibanja v naravi, zdrave prehrane imenujemo preventiva in so stalnica vseh trajnostno naravnanih turističnih programov in doživetij.

Riklijeva zgodba sovpada tudi s Strategijo trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021 v kateri je navedena vizija Slovenije kot zelene, butične destinacije za petzvezdična doživetja. Glavni spodbujevalec za doseg cilja naj bi bili produkti in doživetja za zahtevnejše goste, ki iščejo raznolika in aktivna doživetja, mir in osebne koristi (Priročnik Slovenia Unique Experiences 2020: 8, 9). Doživetja so opredeljena kot načini, na katere destinacija/ponudnik vključi obiskovalca in ga pritegne skozi avtentično zgodbo, ki jo je mogoče doživeti zgolj tam. Doživetje mora temeljiti na lokalni identiteti, avtentičnosti, izkustvenosti in povezavi z naravo (Priročnik Slovenian Unique Experiences 2020: 53-76). Riklijeva zgodba je tako zaradi svoje vsebinske polnosti več kot ustrezno izhodišče in priložnost za oblikovanje novih avtentičnih, trajnostnih turističnih doživetij.

2 Predstavitev raziskovalnega vprašanja

Glavno raziskovalno vprašanje je ali je lahko Riklijeva dediščina naravnega zdravljenja priložnost in izhodišče za oblikovanje novih avtentičnih, trajnostnih in personaliziranih turističnih doživetij temelječih na sozvočju z naravnimi danostmi Bleda?

To bom ugotavljala s pregledom Riklijevih naravnih metod zdravljenja, z analizo obstoječega stanja vključevanja Riklijeve dediščine v turistično ponudbo na Bledu in s primerjavo rabe dediščine nemškega duhovnika Sebastijana Kneipp, ki je prav tako kot Rikli že v 19. stoletju zdravil z naravnimi metodami. Na Bavarskem so njegov potencial izkoristili kot glavno konkurenčno in razlikovalno prednost mesta Bad Wörishofen, mesta, v katerem je Kneipp deloval. Z vpisom njegovih tradicionalnih znanj in praks v nacionalni register nesnovne kulturne dediščine Unesca pa so le še potrdili njegovo pomembnost in vrednost. Doživetja, temelječa na Kneippovi dediščini predstavljajo primer dobre prakse uporabe in rabe dediščine v sedanjosti.

Predstavljena raziskava temelji na pregledu domače in tuje literature, glavni vir za pripravo članka pa je monografija Vojka Zavodnika, Po sledih Arnolda Riklija (2018), največjega poznavalca, zbiralca in dokumentarista Riklijeve dediščine. Opravila sem vsebinsko analizo načinov in številčnosti vključevanja Riklijeve dediščine v turistično ponudbo Bleda, pri čemer sem se osredotočila tako na elemente materialne dediščine kot tudi na pregled spletnih strani hotelov, velnes centrov in turističnih agencij. Zaradi vsebinske primerljivosti s Kneippom sem opravila analizo vključevanja dediščine Kneippa v sodobna turistična prizadevanja v njegovem lokalnem okolju.

Na podlagi pregleda literature, spletnih virov in poznavanja terena v nadaljevanju članka argumentiram, zakaj je dediščina naravnega zdravljenja Arnolda Riklija še neizkoriščen potencial blejskega turizma za ustvarjanje novih trajnostnih doživetij. Razpravljam tudi o možnostih ustrezne aplikacije njegove dediščine v turistično ponudbo temelječih na specifičnosti, avtentičnosti in unikatnosti.

3 Dediščina naravnega zdravljenja Arnolda Riklija kot izhodišče za oblikovanje trajnostnih turističnih doživetij

Avtentična in unikatna doživetja lahko gradimo le kadar dediščino prepoznamo, razumemo, raziskujemo, strokovno vrednotimo in jo z ustreznimi interpretacijami uspešno vključujemo v sodoben trajnostni turizem. Razumevanje vsakokratnega družbenega in časovnega konteksta dediščine, v tem primeru Riklijeve, je ključno za ustvarjanje njegovih sodobnih interpretacij.

Raziskava tako temelji na prikazu in analizi metod zdravljenja naravnega zdravilca Arnolda Riklija, v 19. stoletju začetnika zdraviliškega turizma na Bledu.

Švicarski zdravilec Arnold Rikli je večino svojega življenja preživel na Bledu in prav po njegovi zaslugi se je Bled razvil v zdraviliški kraj že v 19. stoletju.

Arnold Rikli se je rodil leta 1823 v Wangenu ob Aari v premožni švicarski družini. V mladih letih je zbolel in potem ozdravel s pomočjo hidropatije (zdravljenje s pomočjo vode), zato ni čudno, da je postal navdušen hidropat (Borisov 1975:173 V: Židov 2000:141,142).

Že med šolanjem je začel s poskusi, kako svetloba, voda in zrak vplivata na človeško telo (Žemva 2014). Osebne izkušnje z naravnim zdravljenjem je imel tudi v kasnejših letih, ko je prebolel pleuritis in je prišel kot rekonvalescent na Bled (Borisov 1975:168 V: Židov 2000:141, 141). Njegovo navdušenje nad Bledom je bilo tako veliko, da se je leta 1855 odločil v njem postaviti naravno zdravilišče (Borisov 1975: 168). Na Bledu mu je ugajalo vse od okolice, svežega zraka, klime in vode. Na Bledu je razvil vrhunsko evropsko središče za premagovanje bolezni in utrjevanje zdravja, tako imenovan Naravni zdravilni zavod za helio-hidroterapijsko zdravljenje. Njegovo osnovno načelo se je glasilo: »Voda je seveda koristna, še bolj zrak in največ svetloba« (Borisov 1975: 173 V: Židov 2000:141,142).

Njegove metode so se imenovalle atmosferične, osnovane na domnevnih zdravilnih učinkih vode, zraka in svetlobe. Pomemben del zdravljenja je bilo tudi gibanje pacientov. V okolici Bleda je izbral več izletniških točk in jih razdelil po težavnostnih stopnjah, priporočal je sprehajanje v sandalih ali bosi in dietno prehrano. Velik poudarek je bil na kopelih, kopanju v jezeru in v posebnih kopalščih s hladnimi

vrelci. Gostje so bili nastanjeni v lesenih utah z ravnimi strehami, ki so imele namesto sprednjih sten le zavese (Žemva 2004). Podobna zdravilišča je Rikli ustanovil še v Trstu, Firencah in pri Meranu (Borisov 1975: 173 V: Židov 2000:141,142). Po njegovi smrti leta 1906 je zdravilišče na Bledu vodil njegov sin, delovati pa je prenehalo po prvi svetovni vojni (Borisov 1975: 173 V: Židov 2000:141,142).

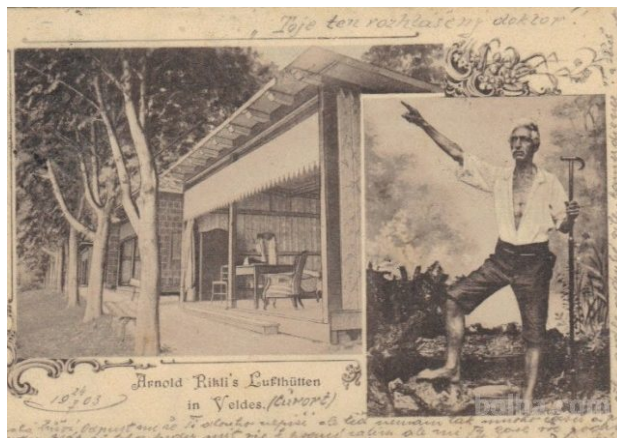
3.1 Bistvo naravnih metod zdravljenja Arnolda Riklija

Arnold Rikli je imel izredno izdelan odnos do krepitev imunskega sistema po naravni poti. Globoko je spoštoval naravo, verjel v njeno vsemogočno moč in se zato brezkompromisno podrejal njenim zakonom. Tudi zdravljenje je zato temeljilo na naravnih elementih, torej na atmosferskem zdravljenju in sicer s soncem, vodo in zrakom, ki mu je dodal še dietno, predvsem vegetarijansko prehrano in veliko gibanja. Pomembno za dobro počutje je bilo po njegovem mnenju tudi pacientovo izpolnjevanje zastavljenih ciljev in upoštevanje prave mere. Cilj njegovega zdravljenja je bilo podaljševanje življenja z zdravim načinom življenja in s čim manj zdravili (Borisov 1975: 171).

Poudarjal je individualizirano zdravljenje bolne osebe, torej, da se zdravljenje prilagodi vsakemu posamezniku posebej in da pacienta obravnava celostno. Menil je, da na oboleli organ lahko pozitivno vplivamo le, ko začnemo zdraviti cel organizem (Zavodnik 2018: 251).

Verjel je, da vsaka sprememba v smeri zdravih življenjskih navad izzove veliko sprememb na vseh področjih posameznikovega življenja.

Vsa zgoraj navedena dejstva zagovarja tudi sodobna medicina, ki priporoča ljudem, naj varujejo svoje zdravje do točke, ko mora vanj poseči sama (Mlakar 2019).

Slika 1: Arnold Rikli poleg zračne hišice na stari razglednici z Bleda iz leta 1903

Vir: <http://zgodovina.si/zacetnik-modernega-turizma-in-zdraviliskega-delovanja-na-bledu>

4 Analiza obstoječega stanja vključenosti Riklijeve dediščine na Bledu in predstavitev raziskovalnega gradiva

Pri pregledu vključenosti Riklijeve dediščine v turizem na Bledu sem svoj pregled omejila predvsem na sodobnost in vključevanje danes.

Dediščina Arnolda Riklija se na Bledu kaže v različnih elementih. Večinoma gre le za ohranjanje materialne dediščine Riklija in izpostavljanja Riklija kot zgodovinske osebnosti pomembne za Bled, njegovo bistvo – metode, filozofijo zdravljenja pa v celoti ne moremo doživeti nikjer.

Ena največjih sramot ne samo za Riklijevo dediščino ampak tudi za Bled kot turistični kraj je prav gotovo propadajoča Riklijeva vila in to prav vila, kjer se je blejski turizem začel. Obnova Riklijeve vile, ki je bila zgrajena v švicarskem slogu bi bila nedvomno pomemben prikaz stavbne dediščine Bleda v času Riklija.

Med materialno dediščino Riklija uvrščamo še Riklijske table, reliefne podobe, plakete, spomenike, kot sta spomenik na Straži, ki so mu ga njegovi podporniki postavili ob 50-letnici delovanja (1905) in spomenik v Zdraviliškem parku, ki ga je Turistično društvo Bled postavilo ob 125-letnici ustanovitve Zdraviliškega parka. Po Rikliju se imenuje Riklijeva cesta na Bledu in stanovanjski vili.

V muzeju na Blejskem gradu je urejena Rilijeva predstavitev in moderno opremljena Riklijeva soba v desnem delu grajskega obzidja. Odprli so jo v spomin na 160 letnico prihoda Riklija na Bled (Zavodnik 2018: 335). V spomin na Riklija najdemo tudi kar nekaj slikarskih upodobitev Riklija.

Po Arnoldu Rikliju je na Bledu poimenovanih veliko stvari, kljub temu, da so številne povsem v nasprotju z njegovimi nauki. Tako so njegovo ime na Bledu nosile nekatere prenočitvene zmožljivosti, pa jedi, kot sta pica z obilico salame ali odojek, čeprav je Rikli svoje paciente opozarjal pred čezmernim uživanjem hrane, tudi mesa (Završnik V: Mlakar 2019).

Posnet je bil tudi dokumentarni film pod naslovom Arnold Rikli- voda, zrak, sonce, režiserke Amalije Jelen Mikša, ki je na 9. mednarodnem turističnem festivalu na Portugalskem leta 2016 v kategoriji biografije prejel glavno nagrado, na 20. mednarodnem ITFCRO Tourfilm festivalu v Solinu pa leta 2017 še posebno priznanje (Zavodnik 2018: 335).

Izven Slovenije je Riklijev pomen prepoznala Fundacija Jörg-a Wolff-a, ki je bila ustanovljena leta 2004 kot neprofitna fundacija. Vsako leto podelijo nagrado Arnolda Riklija, ki je namenjena vsem znanstvenim disciplinam, zastopanim v fotobiologiji na mednarodni ravni, ki se ukvarjajo z učinki optičnega sevanja na človeški organizem. Raziskovalno delo, ki se ukvarja s to temo, je upravičeno do nagrade Arnold Rikli (Der Arnold Rikli – Preis, 2020).

Različne interpretacije predstavitev izbranih elementov Riklijeve dediščine predstavljajo tudi turistična in druga vodenja. Na Višji strokovni šoli za gostinstvo, velnes in turizem Bled se z njegovim pomenom za Bled študentje seznanijo v okviru različnih predavanj. Riklijevo dediščino vključujejo v sedanost v okviru šolskih projektov (npr. Bled skozi čas, Poiščimo Riklija...) namenjenih različnim ciljnim skupinam. Namen tovrstnih projektov je skozi inovativna animacijsko turistična vodenja seznaniti obiskovalce z Riklijevo dediščino naravnega zdravljenja in njeno uporabnostjo tudi za današnji čas.

Vsako prvo nedeljo v juliju Turistično društvo Bled organizira Riklijev pohod po Riklijevi trim stezi na Stražo, kamor je tudi Rikli vodil svoje paciente. V program je vključen zajtrk na vzpetini Straže, nato zračne, sončne in vodne kopeli in kosilo na travniku ob jezeru. Po Riklijevem nasvetu priporočajo za pohod lahkotna oblačila svetlih barv, slamnike in bose noge. Turistično društvo Bled vsak torek v juliju in avgustu organizira tudi jutranji pohod na Stražo, imenovan Bosi po rosi (Riklijev pohod 2019).

Slika 2: Riklijev pohod na Stražo

Vir: <https://www.mojaobcina.si/bled/novice/riklijev-pohod.html#gallery-1>

Riklijeve zdravilne metode pa na Bledu v ponudbo skoraj ne vključujejo, razen v Hotelu Golf na Bledu, ki so ga ob prenovi preimenovali v Rikli Balance Hotel. Razlog, da so Riklijev koncept vključili v svojo ponudbo je zdrav življenjski slog, ki ga je propagiral Rikli in ga propagirajo tudi sami. V svoji ponudni imajo Regeneracijsko Riklijevo sobo v kateri ustvarjajo okolje za čim boljše sprostitev in regeneracijo. Sobo sestavljajo naravni materiali kot sta volna in les, ter kromoterapija z rdečo, belo, modro in zeleno svetlobo. V delu regeneracijskih Riklijevih sob je na stenah mah, ki čisti bakterije iz zraka in pripomore k celoviti prenovi telesa in duha. Velnes Živa, ki deluje v sklopu hotela, v svojo ponudbo

vkjučuje: Ritual Riklijev dan in Riklijevo kopel. Ritual Riklijev dan je program za sprostitev in regeneracijo telesa in duha, ki vključuje obisk savn z bazeni, zeliščni piling, zdrav obrok, masažo s snopki iz smrekovih vršičkov in zdrav napitek v sobi za sproščanje. Pred hotelom so postavili še Riklijev sprostitutveni park v katerem ponujajo Riklijevo bosonogo pot, objemanje dreves in vadbo (Bogata zapuščina Arnolda Riklija 2021).

Če povzamem, se zapuščina Arnolda Riklija sicer razdrobljeno vključuje v turizem na Bledu z izseki posameznih elementov njegove dediščine, velikokrat izvzetih iz širšega koncepta. Pri resničnem dojetanju Riklija pa ne gre le za Riklija kot zgodovinsko osebnost pomembno za Bled ali za posamezne tehnike znotraj metod, temveč za celovit sistem naravnih metod, ki so namenjene preventivi, zdravemu in kvalitetnemu načinu življenja in kot take zaradi pomembnosti in aktualnosti potencialna petzvezdična doživetja na Bledu.

5 Vključevanje Kneippove dediščine v turizem – primer dobre prakse

Zaradi primerljivosti Riklijevih metod z metodami drugih zdravilcev in predvsem dejstva, da so te drugod že uspešno vključene v trajnostni turizem v nadaljevanju predstavljam primer dobre prakse »delanja« doživetij skozi metode naravnega zdravljenja nemškega duhovnika Sebastijana Kneippa. Kneipp je tako kot Rikli že v 19. stoletju zdravil z naravnimi metodami na podlagi petih elementov in sicer, zdravljenje z vodo, gibanjem, prehrano, uporabo zdravnih zelišč in duševnim ravnovesjem.

Kljub številnim podobnostim z Riklijem je Kneipp dosegel veliko slavo tako doma kot na tujem, njegove metode uporabljamo še danes. Riklijeve metode pa žal ne na Bledu in ne v svetu nikoli niso bile prepoznane kot velik potencial.

Oba sta torej delovala v drugi polovici 19. stoletja in uveljavljala hidroterapijo in druge naravne metode zdravljenja. Razlogi za razvijanje metod je bila pri obeh lastna bolezen in preizkušanje metod na sebi.

Kneipp se je rodil leta 1821 v vasi Stephanied na Bavarskem. Ob okrevanju po tuberkulozi se je seznanil s knjigo J.S. Hahna v katerem je bila opisana zdravilna moč sveže vode. Na sebi je pričel preverjati različne metode kot je kopanje v ledeno mrzli vodi, itd. Zdravljenje z vodo je dopolnil tudi z dietnim zdravljenjem s poudarkom na vegetarijanskih jedeh. Leta 1886 je izdal knjigo *Moja vodna kura*, ki je postala velika uspešnica. Kneippu je prinesla mednarodno slavo (Žemva 2004: 12,13). »Naravnost in preprostost je glavna stvar«, tako je Sebastian Kneipp povzel svoj nauk o naravnem zdravljenju. Kot pionir celostnega evropskega naturopatskega zdravljenja je pred 150 leti, "pridigal" osrednje točke zdravega načina življenja (Kneippen ist immaterielles Kulturerbe in Deutschland 2021).

Osebne izkušnje z naravnim zdravljenjem je imel tudi Rikli, ko je prebolel pleuritis, nanj je močno vplivala knjiga dr. Mundeja z naslovom *Hidroterapija*. Tudi sam je preizkusil metode iz knjige in se navdušil nad njimi (Žemva 2004).

Medtem, ko je bilo Riklijevo zdravljenje dostopno le bogatejšim slojem, so se lahko Kneippovega posluževali prav vsi. Tudi v Ljubljani je bilo konec 19. st. ustanovljeno društvo Kneippovih privržencev. Leta 1899 so v Tivoliju zgradili nekakšno kopališče imenovano Worishofen, prav tako so v Kamniku leta 1976 ustanovili kopališče in vodno zdravilišče, v katerem so sledili Kneippovim metodam. Po prvi svetovni vojni uradnih Kneippovih ustanov ni bilo več, ohranile pa so se nekatere njegove metode kot je hoja po jutranji rosi, snegu in prhanje s hladno vodo (Borisov 1968: 48-71V; Židov 2000:141).

V Gorici je leta 1904 začel izhajati mesečnih *Knajpovec*, časopis za negovanje zdravja po Kneippovem sestavu, za pouk, vzgojo otrok in zabavo (Borisov 1968: 48-71V; Židov 2000: 142).

Preden pa opišem možne rabe in uporabe vključevanja Riklijevih metod v turizmu danes, bomo pregledali kako so potencial Kneippove dediščine izkoristili v Nemčiji.

Njegovo pomembnost in vrednost so najbolj pokazali z vpisom Kneippovih tradicionalnih znanj in praks v nacionalni register nesnovne kulturne dediščine Unesca 4. decembra 2015 (*Kneippism – Traditional Knowledge and Practice According to Sebastian Kneipp* 2021).

Kneippovo filozofijo zdravljenja prenašajo v vsakdanjo prakso tudi v okviru različnih združenj in društev. Prvo Kneippovo združenje je bilo ustanovljeno leta 1890 v Bad Wörishofnu, kasneje se je razvila široka mreža združenj, ki se po zaslugi članov še naprej širijo in prenašajo njegovo znanje in prakso. V Nemčiji je zdaj več kot 600 Kneippovih združenj s približno 160.000 člani (prav tam).

Največje združenje za promocijo in preventivo zdravja s Kneippovim imenom je združenje Kneipp-Bund eV. Kneippova znanja in prakse nadaljujejo s programi izobraževanj strokovnjakov s področja naravnega zdravljenja in vključevanjem Kneippovih metod v zdraviliški turizem.

Akademija Sebastiana Kneippa in državna šola Sebastiana Kneippa v Bad Wörishofnu usposabljata strokovnjake (Kneippove terapevte, zdravstvene delavce in učitelje Kneippovih metod) na področju izboljšanja zdravja in preprečevanja bolezni. Izsledke svojih raziskav redno objavljajo v zdravstveni literaturi (Kneipp-Bund e.V. 2021).

Kneippov rojstni dan 17. maja praznujejo s festivali, dogodki, dnevi zdravja in različnimi prireditvami (Kneippism – Traditional Knowledge and Practice According to Sebastian Kneipp 2021).

V Kneippovi dediščini so videla poslovno priložnost tudi številna podjetja. Eno izmed njih je podjetje in blagovna znamka Kneipp® - 125 let Nature's Expert, ki svojo konkurenčnost gradi na naturopatski zapuščini Sebastiana Kneippa. Ravno na podlagi dediščine Kneippovih petih stebrov zdravljenja Podjetje Kneipp razvija, proizvaja in distribuira visokokakovostna zdravila, prehranska dopolnila in izdelke za nego telesa pod blagovno znamko Kneipp, istočasno pa z izdajo revije Magazin Kneipp ljudi opozarjajo na pomen preventive in jim predstavlja Kneippove metode za uravnoteženo življenje vsak dan. Trenutno ima podjetje Kneipp približno 500 zaposlenih po vsem svetu, od tega 370 v Nemčiji (Sebastian Kneipp - A Life in Balance with Nature 2021).

In ne nazadnje, če primerjamo kako je mesto v katerem je služboval Sebastian Kneipp izkoristilo in vključilo dediščino Kneippa kot svojo krovno turistično temo, v nasprotju z Rikljevimi Bledom, opazimo občutne razlike. Bavarsko mesto se promovira kot Bad Wörishofen – Kneippovo mesto, Dobrodošli v Bad Worishoden

– mesto, kjer je Kneipp doma, Bad Wörishofen - od kmečke vasi do zdraviliškega mesta, itd. Svojo promocijo gradijo na tem, da v Bad Wörishofenu gostje doživljajo Kneippovo terapijo na izvornem kraju in na karseda izvoren način. Kot najstarejše Kneippovo zdravilišče v Nemčiji je Bad Wörishofen dom koncentriranega strokovnega znanja in medicinskega znanja, temelječega na avtentičnosti Kneippa in njegovega tradicionalnega znanja in praks (Kneippen ist immaterielles Kulturerbe in Deutschland 2021).

Primerjava obeh je dober pokazatelj kakšna škoda je, da na Bledu še nismo izkoristili potenciala Riklija in ustvarili edinstveno, avtentično in unikatno doživetje. Kneipp Riklija močno prekaša po vključevanju v sedanost, kljub temu, da je »Rikli aktivno zdravil z vodo že več kot tri leta pred tem, ko je Kneipp sploh začel s hidropatskimi poskusi« (Zavodnik 2018: 10).

Najbolj opazna razlika med vključevanje Riklijeve in Kneippove dediščine v sodobnost je prav v pristopu interpretacije, se pravi v prepoznavanju, vrednotenju in strokovnem vključevanju v turizem. Bistvenega pomena je prepoznati kaj v zvezi z naravnimi metodami zdravljenja Arnolda Riklija kot v zgodovini Bleda enega pomembnejših turističnih ponudnikov je najbolj bistveno in kaj in na kakšen način je potrebno ohranjati še danes. V primeru Kneippa je cilj gostu prikazati vrednost Kneippove dediščine kot začetnika celostnega naturopatskega zdravljenja na podlagi petih naravnih elementov in s tem promotorja zdravega načina življenja. Na teh elementih gradijo celotno zgodbo Kneippa in posledično njegovih doživetij.

Rikli je sicer na Bledu korektno predstavljen kot del zgodovinskega spomina, velik potencial pa je še vedno v predstavitvi njegovega bistva, to je naravnih metod zdravljenja.

6 Razprava o potencialu Riklijeve dediščine kot trajnostnega turističnega doživetja

Ime Arnold Rikli, zanesljivo lahko pomeni blagovno znamko, temelječo na Riklijevih metodah primerno vpetih v današnji čas. Z ustrežno kombinacijo posameznih elementov dediščine je mogoče sestaviti celostni proizvod, ki bi obogatil in nadgradil trenutno blejsko turistično ponudbo. Predvsem pa jo naredil bolj prepoznavno, specifično in avtentično.

V krovni zgodbi o Rikliju in Riklijevem doživetju bi izpostavili predvsem njegove metode zdravljenja in načine udejanjenja le-teh, se pravi, doživetja povezana z njegovimi pristopi k ohranjanju zdravja. Vsa dosedanja prizadevanja in že obstoječe predstavitve Riklija bodo seveda še vedno podporni elementi glavne zgodbe. Le na tak način bo vsa nematerialna in materialna Riklijeva dediščina pod krovno zgodbo Riklijevo doživetje »lahko bila v naprej zagotovljena uspešnica in ena potencialno najbolj prodornih in vizionarskih rešitev v smislu nove dodane vrednosti turistične ponudbe in trajnostnega razvoja blejskega turizma« (Zavodnik 2018: 341).

Potencial Riklije dediščine se sklada tudi s Strategijo trajnostnega razvoja blejskega turizma 2018-2025, kjer snovalci v uvodu zapišejo »Temeljni razlog za obisk destinacije Bled je doživetje, ki ga omogočajo naravna, zgodovinska in kulturna privlačnost, alpsko podnebje, ekološka ozaveščenost, tradicija, arhitektura in gastronomija ter dodatni, dandanes obvezni motivacijski elementi.... (2018: 4). Pot, ki jo bodo ubrali, da bodo prišli do zaželenega cilja, je razvijanje avtentičnih produktov, atraktivnih za stacionarne goste, obenem pa bodo s temi produkti animirali eno- in dvodnevne goste, da bivanje podaljšajo. Navdih za produkte bodo črpali iz lokalnih zgodb, ljudi in posebnosti, zgodovine in legend, lokalne in okoliške ponudbe ter naravnih, kulturnih in zgodovinskih danosti (2018: 6). Riklijeva zgodba sovпада prav z vsemi zgoraj navedenimi napotki, je avtentična, lokalna, aktualna, ponuja nadgradnje in z svojo vsebinsko polnostjo gosta zadrži na Bledu več dni.

Tudi v Priročniku Slovenian Uniqu Experiences (2020), namenjenemu prijaviteljem 5 zvezdnicinih doživetij za dvig slovenskega turizma je navedeno, da mora biti doživetje lokalno, avtentično, edinstveno, izkustveno, zeleno, butično, premium, ima dodano vrednost, motivira k desezonalizaciji in nudi tudi dobro digitalno izkušnjo (2020: 51). Torej, Riklijeva zgodba je avtentična in temelječa na lokalni identiteti, rodila se je na Bledu in Bled konec 19. stoletja postavila na evropski zemljevid. Njegove metode naravnega zdravljenja so izrazito lokalno, avtentično in izkustveno naravnane v globoki povezavi z naravo. Gostje so se zdravili z blejsko vodo, obiskovali okoliške hribe, jedli lokalno hrano, ki jo je Rikli kupoval od bližnjih kmetov, v njegovem zdraviliškem zavodu je bilo zaposleno lokalno prebivalstvo. Gostje so pri Rikliju ostajali najmanj en mesec.

Prav zato menim, da bi Riklijevo doživetje moralo postati dobro prepoznavna krovna zgodba Bleda postavljena v vrhu piramide doživetij na Bledu. Mogoče si lahko vzgled za promocijo in trženje blagovne znamke Rikli izposodimo kar pri Rikliju samemu. Izoblikoval je uspešen poslovni model pri katerem je izhajal iz predpostavke kot so: ...investiral je le v tisto, kar je znal najbolje. Na Bledu je postavil jasno vizijo, določil taktiko in strategije, izdelal je odličen slogan ter prepoznavni znak. Uporabljal je brezplačne naravne vire, vodo, sonce in zrak, gonilo rasti je bilo po njegovem zaupanje v prihodnosti, v zaposlovanju domačih kadrov in v izobraževanju zaposlenih (Zavodnik 2018: 197, 198).

7 Zaključek

Gleda na zastavljeno raziskovalno vprašanje ali je lahko Riklijeva dediščina naravnega zdravljenja izhodišče za oblikovanje avtentičnih in trajnostnih turističnih doživetij na Bledu ugotavljam, da zaradi svoje specifičnosti povsem ustreza vsem kriterijem, ki jih navajajo v Priročniku Slovenian Unique Experiences (2020) Ta naj bodo lokalna, avtentična, edinstvena, izkustvena, zelena, butična, z dodano vrednostjo in motiviranostjo k desezonalizaciji ... (2020: 51). In prav vse to definira tudi Riklijevo zgodbo, temelječo na lokalni identiteti in naravnih virih lokalnega okolja.

Seveda pa je ustvarjanje avtentičnih, trajnostnih doživetij možno le ob upoštevanju visokih strokovnih standardov in z ustreznimi sodobnimi interpretacijami. Riklijeve dediščino in njegove naravne metode zdravljenja je potrebno najprej prepoznati, ovrednotiti ter na tej osnovi zasnovati sodobne interpretacije. Pri tem lahko kot primer dobre prakse izpostavimo izkoriščenost dediščine naravnega zdravilca Sebastiana Kneippa.

Na Bledu gre v zvezi z Riklijem predvsem za ohranjanje njegove materialne dediščine, pogosto vzete iz širšega konteksta, ne zasledimo pa prenosov njegovih zdravilnih praks v sedanjo, vsakdanjo rabo. Bistvo Riklijeve zapuščine je namreč prav nesnovna dediščina, torej tradicionalna znanja in prakse, ki so lahko izhodišča za ustvarjanje novih trajnostnih doživetij na izvornem kraju in na karseda izvoren način. Le tako lahko dediščino Arnolda Riklija izkoristimo tudi kot bistven razločevalni element zaradi katerega je Bled drugačen od vseh podobnih destinacij.

Riklijevo ime je lahko zanesljiva blagovna znamka, temelječa na naravnih metodah zdravljenja, ki jih je možno, prilagojene za sodobni čas, doživeti le na Bledu.

Glede na trenutno zdravstveno stanje v svetu nam je epidemija covid 19 ponovno prevetrila kako pomembna vrednota je zdravje. V tem obdobju so lahko Riklijeve metode naravnega zdravljenja še kako aktualne, saj gre za celovit sistem naravnih metod, ki so namenjene preventivi ter zdravemu in kvalitetnemu načinu življenja. Ponovno odkritje in vključitev Riklijevih zdravnih metod v turistično ponudbo je lahko v času epidemije covid 19 zelo pomembno, saj je programe mogoče izvesti kljub številnim omejitvam. Hkrati je lahko osnova za ustvarjanje doživetij, prilagojenih času epidemije covid 19 in vir preživetja obstoječih velnes centrov in drugih turističnih podjetij. Se pravi, da je z ustrežno kombinacijo posameznih elementov Riklijeve dediščine mogoče sestaviti vrhunska turistična doživetja, ki bi obogatila in nadgradila trenutno blejsko turistično ponudbo.

Če zaključim s citatom raziskovalca Arnolda Riklija, Vojkom Zavodnikom, »vsak čas za oživitev Riklija je pravi čas« (Zavodnik 2018: 393), ob pogoju, da prepoznamo bistvo Riklijeve zapuščine, njegovo vsestransko in brezčasno uporabnost in na podlagi strokovnih temeljev ustvarjamo doživetja, ki so trajnostna in bogatijo sedanost na vseh ravneh.

Literatura

- Bogata zapuščina Arnolda Riklija. (2021). Pridobljeno 19.12.2020 iz <https://www.sava-hotels-resorts.com/si/sava-hoteli-bled/dozivetja/bogata-zapuscina-arnolda-riklija>
- BORISOV, P. (1975). Sto dvajset let od ustanovitve naravnega zdravnega zavoda na Bledu. V: Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike 3. Ljubljana, str. 159–174.
- BORISOV, P. (1968). Zdravilišča in kopališča na nekdanjem Kranjskem. V: Kronika 16, Ljubljana, str. 45–58.
- Der Arnold Rikli – Preis. (2020). Pridobljeno 9.12.2020 iz <https://www.joerg-wolff-stiftung.de/forschungsfoerderung/der-arnold-rikli-preis/>
- Kneipp-Bund e.V. (2021). Pridobljeno 9.1.2021 iz <https://www.kneippen-ist-kultur.de/kneipp-bund-e-v/wer-wir-sind/>
- Kneippen ist immaterielles Kulturerbe in Deutschland. (2021). Pridobljeno 9.1.2021 iz <https://www.bad-woerishofen.de/kneipp-die-stadt/kulturerbe-kneippen>

- Kneippism – Traditional Knowledge and Practice According to Sebastian Kneipp. (2021). Pridobljeno iz <https://www.unesco.de/en/kneippism-traditional-knowledge-and-practice-according-sebastian-kneipp>
- Mlakar, P. (5.2.2019). Dva kilograma resnic o Arnoldu Rikliju, začetniku zdravilstva na Bledu. Dnevnik. Pridobljeno 9.12.2021 iz <https://www.dnevnik.si/1042874552/lokalno/gorenjska/dva-kilograma-resnic-o-arnoldu-rikliju-zacetniku-zdravilstva-na-bledu>
- Priročnik Slovenia Unique Experiences. (2020.) Pridobljeno 9.12.2020 iz https://www.slovenia.info/uploads/5_zvezdicna_doizvetja/prirocnik_sue_-_november_2020_dopolnitev.pdf
- Rikljev pohod. (2019) Pridobljeno 19.12. 2020 i <https://www.mojaobcina.si/bled/novice/rikljev-pohod.html>
- Sebastian Kneipp - A Life in Balance with Nature. (2021). Pridobljeno 9.1.2021 iz https://www.kneipp.com/us_en/kneipp-magazine/kneipp-philosophy/
- Strategija trajnostnega razvoja blejskega turizma 2018-2025. (2018). Pridobljeno 9.1.2021 iz <https://www.e-bled.si/wp-content/uploads/2019/04/Strategija-trajnostnega-razvoja-blejskega-turizma-2018-2025-6.pdf>
- Zavodnik, V. (2018). Po sledih Arnolda Riklija. Bled: Zavod za kulturo: samozal.
- Žemva, A. (2004). Sebastian Kneipp in Arnold Rikli danes. V: Za srce. Letn. 13, št. 6, str. 12-13
- Židov, N. (2000). Ali so metode alternativne medicine v Sloveniji res nekaj povsem novega? V: Etnolog, glasnik SEM. Letn. 10, str. 139-159

